

МОЗОЛЕВСЬКА (Шкурат) А. С.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ТА ІСПАНСЬКОМУ АНАЛІТИЧНОМУ ІНТЕРВ'Ю

Стаття присвячена вивченню особливостей взаємодії між учасниками комунікації у французькому та іспанському аналітичному інтерв'ю. Автором проводиться компаративний аналіз різних видів діалогічних єдностей та виділяються найбільш вживані моделі побудови взаємодії між репортером та респондентом.

Ключові слова: інтерв'ю, діалогічна єдність, репліка, мовленнєвий акт, комунікант.

Статья посвящена изучению особенностей речевого взаимодействия между участниками коммуникации во французском и испанском аналитическом интервью. Автором проводится сравнительный анализ различных видов диалогических единств, и выделяются наиболее распространенные модели построения взаимодействия между репортером та респондентом.

Ключевые слова: интервью, диалогическое единство, реплика, речевой акт, коммуникант.

This paper analyses the particularities of interaction between participants of communication in French and Spanish analytical interview. The author carries out the comparative analysis of various kinds of dialogical unities and studies typical models of speech interaction between the reporter that the respondent.

Key words: interview, dialogical unity, remark, speech act, communicant.

Мета. У даній статті ми маємо на меті порівняти закономірності побудови діалогічних єдностей у двох романських мовах – французькій та іспанській.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена зацікавленістю сучасної лінгвістики у дослідженні засобів масової інформації, що являють собою яскраве віддзеркалення актуального стану мови, а також тенденцій її розвитку.

Сьогодні парадигма досліджень мас-медійного дискурсу розширюється та запроваджуються нові аспекти вивчення даного явища. За словами Кудрявцевої Л. А. вивчення мови засобів масової інформації вже давно виходить за рамки аналізу стилістичних особливостей публіцистичного мовлення, при аналізі мас-медійного дискурсу виділяють багато аспектів: ентолінгвістичний, психолінгвістичний, когнітивний, міжкультурний, маніпуляційний, тощо [1:58; 2:49]. Виходячи з багатоплановості підходів до мови ЗМІ можна констатувати неоднозначність та комплексність даного

явища. Саме це робить засоби масової інформації цікавим та багатим полем для лінгвістичних досліджень.

Інтерв'ю як один з найпопулярніших жанрів мас-медійного дискурсу представляє неабиякий інтерес для філологічного аналізу, що може бути пояснене його діалогічністю, динамізмом, наближеністю до розмовної мови [3:7]. Слід зауважити, що основна ціль будь-якого інтерв'ю – це отримання інформації, але тут процес отримання нових відомостей тісно пов'язаний з процесом комунікації – взаємодія респондента та журналіста є повноцінним мовленнєвим актом, і тому можна виділити також прагматичний компонент інформації. Тому на нашу думку є можливим дослідження цього жанру ЗМІ для роз'яснення процесів обміну інформацією за допомогою мови.

Об'єктом дослідження в даній статті виступають франкомовні та іспаномовні тексти аналітичного інтерв'ю різних років видання. У якості **предмета вивчення** взяті особливості реалізації діалогічної взаємодії у французькій та іспанській мовах.

Аналітичне інтерв'ю являє собою міжособистісну комунікацію і діалогічна взаємодія базується на чередуванні реплік-запитань та реплік-відповідей учасників спілкування, що є взаємозумовленими. Висловлювання комунікантів об'єднуються у діалогічні єдності, які вважаються основною одиницею діалогу. Діалогічна єдність розглядається нами як послідовність двох реплік, що пов'язані семантично та структурно [4]. Саме у рамках діалогічної єдності можливо простежити реакцію учасників діалогу на мовленнєві акти різного роду та віднайти механізми взаємодії між комунікантами.

За допомогою аналізу фактичного матеріалу, нам вдалося з'ясувати, що у французькому та іспанському аналітичному інтерв'ю присутні наступні моделі побудови діалогічної взаємодії: запитання – відповідь, коментар-запитання – відповідь, судження – судження, спонукання – реакція.

Найбільш широко у французькій та іспанській мовах представлені діалогічні єдності типу “запитання – відповідь”, які складають близько 80% від загальної кількості мовленнєвих актів. Подібне домінування може бути пояснене специфікою інформаційного жанру інтерв'ю. У подібній діалогічній єдності репліка кореспондента представлена у вигляді питальної

конструкції, що перш за все націлена на запит інформації, тобто є інформативного характеру. Вибір стратегії побудови розмови зумовлюється прагматичними намірами адресанта.

Аналіз 1000 реплік кореспондента французького та іспанського аналітичного інтерв'ю, що виявлені за допомогою відбору, дозволив встановити найбільш вживані види мовленнєвих актів кореспондента. Отже, репліки кореспондента поділяються на наступні групи: спеціальні запитання, загальні запитання, альтернативні та репліки оповідного / стверджувального характеру. Стверджувальні конструкції у свою чергу зазнають наступного поділу згідно з прагматичним навантаженням – вони можуть складатися зі спонукальних, окличних речень або мати розповідний характер, відповідно бути представленими директивами, асертивами чи декларативами [5:172].

У французькій мові в єдностях “запитання – відповідь” можна відмітити переважання загальних запитань (близько 43 %), більшість яких будується за допомогою інверсії (33,1 %), що відповідає вимогам французької літературної мови. Загалом питання даного виду будуються з використанням простої чи складної інверсії, а також вживається питальний зворот “*est-ce que*” у стверджувальній чи заперечній формі:

Peut-on faire un parallèle entre le passage de Jean-Paul II à Benoît XVI à Rome et de Mgr Lustiger à Mgr Vingt-Trois à Paris? [6:14].

Téhéran pratique-t-il une stratégie délibérée de fuite en avant? [7:43].

Est-ce qu'il existe la différence dans le traitement de l'information entre les organes privés et publiques? [8:40].

N'est-ce pas coûteux? [9:58].

Відмітимо, що близько 10 % загальних питань у французькій мові будуються без інверсії, що відображає тенденції сучасної розмовної мови. Питання даного виду переважають у інтерв'ю з неформальним стилем спілкування:

C'est vrai que t'aimes pas qu'on t'appelle Dédé, Dédé ? [10:28].

У іспанській мові загальне запитання складає близько 43 % від мовленнєвих актів журналіста, і також є найбільш розповсюдженим. Більшість загальних запитань (36 %) будуються без вживання

інверсії, що може бути пояснене відсутністю присудка у більшості питальних конструкціях:

¿Ha pensado en marcharse? [11:16].

Або намаганням наблизитися до розмовного стилю, де питання виділяються лише інтонаційно, а у письмовому варіанті за допомогою пунктуації:

¿Un niño de dos años es tan listo? [12:54].

Вживання інверсії не є поширеним у іспанській мові і складає 6,8 %. Здебільшого інверсія вживається, коли підмет виражений іменником, і лише зрідка займенником:

¿Se identifica hoy más la clase media con el gasto en ropa o en estética? [11:26].

¿Apela usted a una fusión de plataformas para salvar Quiero? [13:41].

Також присутні питальні конструкції, де підмет стоїть наприкінці речення:

Ya que promocionas la finca familiar Yerbabuena, ¿se casará allí Rocío Carrasco? [14:22]

Вибір подібного типу питальної репліки для єдності “запитання – відповідь” у французькій та іспанській мові, на нашу думку, зумовлений широкими можливостями використання загального запитання. Воно може вживатися як простий запит інформації та потребувати простої відповіді (лише ствердження, заперечення, згоди чи незгоди):

Existe-t-il des tables intouchables?

Oui ! Pas d'autres commentaires pour l'instant [15:63].

Est-ce que pour les étrangers Paris apparaît toujours comme la ville d'Amélie Poulain ?

Oui, il y a un charme évident qui frappe immédiatement celui qui vient pour la première fois ... [16:53].

Has tenido problemas con la justicia, ¿Raquel lo sabía?

Si [14:44].

У інших випадках загальне запитання може виконувати інформативну та комунікативну, аксіологічну функції одночасно. Подібний тип запитання може сам містити інформацію, подавати коментар або відображаючи ставлення журналіста до проблеми. Загальні запитання такого виду можуть неопосередковано впливати

на розвиток розмови, бо надаючи у розпорядження ту чи іншу інформацію вони викликають відповідну реакцію респондента. У подібному випадку респондент отримує сформовану кореспондентом думку (точку зору на проблему), яку необхідно підтримати, спростувати чи надати власний коментар. Загальні запитання також демонструють зацікавленість та поінформованість кореспондента

Les réponses des candidats de gauche semblent-elles mieux adaptées aux enjeux? [10:4].

Серед діалогічних єдностей «запитання – відповідь», друге місце у аналітичному інтерв'ю за частотністю вживання займають мовленнєві акти кореспондента, що складаються зі спеціальних запитань (40,8 % у французькій мові та 39 % у іспанській мові). Провідною роллю даного типу питань є інформативна функція, тобто вони мають на меті лише запит інформації, у них відсутні коментарі щодо предмету розмови. Вони характеризуються вужчою тематичною направленістю, з'ясовуючи конкретні нюанси загальної теми. Зазвичай відповіді на них є більш розширеними ніж на загальні питання, і насичені аргументативними елементами.

Pourquoi vos parents ont-ils choisi pour vous et vos soeurs l'enseignement français ?

J'ai suivi toute ma scolarité au lycée de la Mission Laïque ... Pendant la guerre, les Européens avaient le choix entre l'école grecque, l'école française et l'école anglaise. Comme Alexandrie était en partie française ... c'est qui a dû guider mes parents ... Il y avait aussi, bien sûr, l'influence de la librairie française de mon père ... [17:43].

У французькому аналітичному інтерв'ю спеціальні запитання здебільшого будуються згідно з нормами сучасної літературної мови, та мають наступну структуру “питальне слово + інверсія + ...”. Використовуючи подібні конструкції кореспондент притримується формального стилю спілкування, його репліки є стриманими та стилістично нейтральними:

Pourquoi avez-vous écrit L'Impunité des bourreux? [6:108].

Comment faut-il comprendre l'appel du pape dans son exhortation à célébrer en latin? [6:14].

У випадках, коли журналісту необхідно зменшити дистанцію між співрозмовниками, у французькій мові можна помітити часте вживання питальних конструкцій, властивих розмовному стилю, що

можуть простежуватися у декількох тенденціях. По-перше, відсутність інверсії у спеціальному запитанні:

Comment t'es arrivé à Nouvelle Star, Dédé? [10:28].

По-друге, вживання кореспондентом еліптичних питань, що складаються лише з питального слова та відображають динамізм мовлення:

Dans quel but? ... Comment? [18:10].

По-третє, використання питального слова у постпозиції, що також передає особливості французької розмовної мови:

Vous faites quoi? [19:8].

Et jouer avec les autres, c'est comment? [20:III].

Подібні запитання покликані надати невимушеного настрою розмові, а також дозволяють відобразити експресивність мовлення. Потрібно зауважити, що вищезазначені прийоми побудови запитання дозволяють індивідуалізувати мовлення кореспондента, оскільки дозволяють передати особливості індивідуального стилю мовця. Таким чином, ми помітили, що на структуру спеціального запитання у французькій мові впливає комунікативна ситуація та комунікативні наміри мовця.

У іспанській мові спеціальні запитання будуються за допомогою інверсії, що відповідає вимогам сучасної літературної мови.:

¿Cuáles son pilares básicos para ser periodista de toros? [13:87].

Для наближення до розмовної мови часто вживаються еліптичні запитання, що складаються лише з одного питального слова. Подібний прийом покликаний надати динамізму мовленню кореспондента:

¿Por qué? [12:64].

У структурі іспаномовного інтерв'ю ми знаходимо ще один вид запитання, що характеризується додаванням питальної частки до стверджувальної конструкції:

¿Es lo lógico, ¿no? [14:31].

Directores como Loach, Polanski, Mike Leigh, Peter Mullan, figuran entre los derrotados, pero usted se acordó de ellos al recoger el premio al major director. Un alarde de corporativismo, ¿no? [21:38].

Ya puede decir que el año 2005 ha sido formidable, ¿verdad? [22:37].

У іспанській мові можемо знайти питальні конструкції, що поєднують декілька спеціальних запитань. Мовленнєві акти подібного типу дозволяють зекономити зусилля репортера та краще зорієнтувати співрозмовника на точну відповідь. Поєднуючи декілька запитань у одному висловлюванні кореспондент створює запит інформації, що націлений на ємку та точну відповідь:

En su estudio, hablan de “una fuerza desordenada que amenaza la integridad física y psíquica, para amenazar, con fines de dominación o de destrucción la humanidad des individuo ...”. ¿Quién, cómo y de que manera se dispone a destruir a escala industrial, me atrevo a decir, la identidad moral del hombre? [23:8].

У французькій мові репортер також використовує декілька питальних конструкцій у одній репліці, але зазвичай запит розділяється на декілька питань:

On vous soupçonne d’une méconnaissance des problèmes internationaux. Pourriez-vous donner des gages? Qui serait votre conseil ou le ministre des Affaires étrangères du gouvernement que vous nommeriez? [18:43].

У спеціальних запитаннях вживаються різноманітні питальні слова, у французькій мові найпоширенішими з яких є *quel(s) / quelle(s)* – 26 %, *comment* – 20 %, *que (qu’est-ce que, qu’est-ce qui)* – 16 %, *pourquoi* 10 % та *quoi* з прийменниками різного типу (*à, de, par, en*) – 10 %. Менш вживаними є питальні слова *où* – 5 %, *qui* – 5 %, *combien* – 4 %, *quand* – 4 %. У іспанській мові розповсюдженими є наступні питальні слова: *qué* – 38 %, *cómo* – 31 %, *cual(es)* – 11 %, *por qué* – 9,5 %. Значно менше у побудові запитань використовуються *cuanto(s) / cuanta(s)* – 3 %, *donde* – 3 %, *quién* – 3 %, *cuando* – 1,5 %. На нашу думку, подібний вибір питальних слів перш за все зумовлений специфікою інформаційного жанру. Кореспондент у аналітичному інтерв’ю намагається не тільки з’ясувати основну інформацію про подію чи явище, він також прагне дізнатися про причини певної ситуації. Ось чому найпоширенішими є питальні слова, які формують запитання, що потребують розгорнутої відповіді.

Альтернативні запитання не набули широкого застосування у французькому та іспанському аналітичному інтерв’ю та складають 0,4 % та 1,5 % відсотка відповідно від загальної кількості

мовленнєвих актів кореспондента. Подібний вид запитання дозволяє респонденту висловити декілька точок зору на проблему, що обговорюється, а респондент повинен підтримати чи спростувати подані відомості:

Vous prônez “la culture du compromis” comme nouvelle donne politique. Mais vous-même n’en faites pas beaucoup à l’intérieur du parti! Seriez-vous rancunière ou bien est-ce l’une des manifestations de votre fameuse indépendance d’esprit?

La rancune m’est totalement étrangère ... [18:42].

У іспанській і французькій мовах запитання різних видів можуть супроводжуватися оповідними конструкціями. У даному випадку мова йде про наступну достатньо розповсюджену діалогічну єдність “судження-запитання – відповідь”, що складає 45 % від питальних конструкцій у французькій мові та 37 % у іспанській. Подібний прийом відображає розмаїття реального мовлення та дозволяє журналісту реалізувати не тільки свій основний комунікативний намір (отримати інформацію), але і висловити власне ставлення до предмету розмови. У французькій мові судження кореспондента як правило займає препозицію – воно завжди стоїть на початку мовленнєвого акту:

A Marseille, récemment, lors d’une excursion hors programme officiel, vous avez acheté des friandises pour votre dernière fille, Flora. Comment vos enfants vivent-ils cette soudaine starisation? [18:43].

У іспанській мові зустрічається також і постпозиція:

¿Cómo está la salud? En septiembre tuviste que regresar al hospital [24:40].

У більшості діалогічних єдностях подібного виду перша частина висловлювання подається у вигляді коментаря та має оповідний характер. Вона покликана актуалізувати запитання репортера та направити респондента на правильну відповідь.

A Marseille, récemment, lors d’une excursion hors programme officiel, vous avez acheté des friandises pour votre dernière fille, Flora. Comment vos enfants vivent-ils cette soudaine starisation? [18:43].

Mucho se habla ya de la iniciativa del Gobierno de intentar un diálogo en favor de acuerdos nacionales. ¿Cuáles son los temas sobre los que se buscará consenso? [25:22].

Судження, що супроводжує запитання, може також сприяти налагодженню контакту між співрозмовниками, відображаючи доброзичливе ставлення репортера до респондента та мати оцінний характер (позитивну оцінку):

Estás estupenda. ¿Qué trucos tienes para consevarte tan bien?

Tampoco estoy tan estupenda, la luz, el maquillaje, la ropa ... Todo hace mucho ... [26:92].

У випадку необхідності подати інформацію негативного характеру, репортер намагається опосередкуватися (наприклад, мовлення від третьої особи) від предмету розмови, тобто негативна оцінка подається імпліцитно:

Les médias parlent peut de votre livre. Pensez-vous être victime d'un boycott pour la perquisition menée à "L'Equipe"? [7:50].

Достатньо розповсюдженим у французькому та іспанському аналітичному інтерв'ю є діалогічні єдності типу "розповідь / судження – судження" (16,1 % та 16,7 % відповідно). У даному випадку репліка кореспондента подається у розповідній формі, вона вже є джерелом певної кількості інформації, а запит щодо нових даних подається імпліцитно:

L'un de vos texts évoque le problème de l'écologie.

Celui qui n'accorde pas d'importance à l'écosystème ne s'en accorde pas à lui-même. Puour prendre soin de terre il fait prendre soin de soi ... [18:10].

У попередньому прикладі респондент продовжує думку співрозмовника, мовленнєвий акт якого має оповідний характер. У даному випадку репліка кореспондента представлена декларативом. Якщо ми звернемо увагу на наступний приклад, то побачимо, що мовленнєві акти журналіста можуть також являти собою асертив, тобто мати стверджувальний характер:

En el fondo es un niño grande.

Es verdad, pero ahora procuro asumir mi vida adulta [26:34].

У подібному випадку співрозмовник має підтвердити чи спростувати відомості, що подаються репортером, виказати свою згоду чи незгоду.

У іспанській мові серед діалогічних єдностей типу "розповідь / судження – судження", розповсюдженими є репліки репортера, що виражають позитивну або негативну оцінку відповіді

респондента або предмета розмови і передбачають реакцію респондента у наступній репліці.

No le da que pensar esa Guerra?

Estoy orgulloso de que nuestros robots allí (en Iraq) saven vidas: desactivan explosivos, rastrean bombas y evitan muchas masacres.

Es un buen negocio [12:64].

...

¿Compaginar la vida profesional con la familiar sigue siendo una asignatura pendiente de las mujeres?

Indudablemente. Ellos funcionan poraue tienen una mujer; si nosotras tuviéramos una esposa, ¡qué bien viviríamos!

Nunca se me había ocurrido pensarlo ... [26:32].

У іспанській мові мовленнєві акти журналіста можуть бути представлені директивами і складають 6 % від загальної кількості оповідних мовленнєвих актів.

Hábleme de la superstición de sus fieles ... [23:4].

Директив у даному випадку являє собою чистий запит інформації, репортер не виказує ні ставлення до події, ні своєї точки зору. У той же час запит є більш розширеним ніж просто питальна конструкція (наприклад, *Hábleme de Barcelona* [26:35]) – респондент отримує орієнтир і може сам обрати, про які саме подробиці він буде розповідати.

У деяких випадках директивна конструкція поєднується з питальною:

Dígame, ¿le asustan mucho las ataduras?

No, no me asustan, pero la única vez que estuve a punto de casarme no lo hice porque sentí una angustia tremenda ... [27:32].

У попередньому прикладі, директив має лише спонукальних характер – він закликає респондента до дії. На нашу думку, конструкції подібного типу також дозволяють зекономити зусилля кореспондента та стисло виразити його комунікативний намір. У французькій мові вживання спонукальних конструкцій обмежене, що може бути пояснене більшою дистантністю між комунікантами, яка не дозволяє вживати директивні мовленнєві акти.

Отже, ми побачили, що діалогічні єдності представлені у французькому та іспанському інтерв'ю є достатньо різноманітними, вони не обмежуються лише питальними конструкціями. Є можливим

виділення ряду типових конструкцій, що є властивими для обох проаналізованих мов, у рамках яких використовуються специфічні риси та прийоми характерні для кожної окремої мови.

Перспективи дослідження. Вищенаведені результати дослідження надають можливість детальніше дослідити особливості перебігу комунікативної інтеракції у французькій та іспанській мові та поглибити знання про характерні риси комунікативних моделей, що вживаються у аналітичному інтерв'ю. У подальшому є актуальним дослідження закономірностей передачі інформації у рамках різних діалогічних єдностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудрявцева Л. О. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція / [Л. О. Кудрявцева, Л. П. Дяченко, О. М. Дорофєєв, І. О. Філатенко, Г. А. Черненко] // Мовознавство. – 2005. – № 1. – С. 58–66.
2. Кудрявцева Л. А. Роль языка средств массовой информации в развитии общенационального языка / [Л. О. Кудрявцева, Л. П. Дяченко, Г. А. Черненко] // Вестник московск. ун-та. – Сер. 9 : Филология. – 2004. – № 5. – С. 49–58.
3. Лукина М. М. Технологии интервью : [учебн. пособие для студ. вузов, обуч. по напр. и спец. "Журналистика"] / Мария Михайловна Лукина. – [2-е изд. исп. и доп.]. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 192 с.
4. Тюрина С. Ю. Диалогический дискурс в деловой межкультурной коммуникации [Электронный ресурс] / Тюрина Светлана Юрьевна // Междунар. науч.-практ. (электронный) журнал "INTER-CULTUR@L-NET". – 2005. – № 4. – Режим доступа до журн. : http://vfnglu.wladimir.ru/Rus/NetMag/v4/v4_ar10.htm
5. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник для вищих навчальних закладів / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. *L'Express*. – 5–11 avril 2007. – № 2909. – 118 p.
7. *Le Point*. – 29 mars 2007. – № 1802. – 94 p.
8. *Le Français dans le monde*. – mars–avril 2007. – № 350. – 86 p.
9. *L'Express*. – 29 mars– 4 avril 2007. – № 2908. – 126 p.
10. *Libération*. – 31 mars–1 avril 2007. – № 8055. – 43 p.
11. *El Semanal*. – 1–7 diciembre 2002. – № 788. – 86 p.
12. *La Vanguardia*. – 8 avril 2006. – № 44.704. – 64 p.
13. *ABC*. – 7 marzo 2002. – № 31.511. – 91 p.
14. *Diez minutos*. – 23 diciembre 2005. – № 2.835. – 100 p.
15. *Le Figaro magazine*. – 31 janvier 2009. – № 18514. – 114 p.
16. *Le Français dans le monde*. – septembre–octobre 2005. – № 341. – 89 p.
17. *Le Français dans le monde*. – mars–avril 2004. – № 32. – 79 p.
18. *ParisMatch*. – 29 mars– 7 avril 2007. – № 3019. – 138 p.
19. *Le Monde*. – 5 avril 2007. – № 19345. – 35 p.
20. *Libération–Cinéma affiche*. – 28 mars 2007. – № 8052. – 36 p.
21. *El Mundo*. – 9 diciembre 2002. – № 4.754. – 52 p.
22. *Gala*. – 2 febrero 2006. – № 72. – 99 p.
23. *ABC*. – 1 diciembre 2002. – № 168. – 21 p.
24. *People en espanol*. – febrero 2005. – 42 p.
25. *Cronica*. – 2-8 mayo 1997. – № 474. – 66 p.
26. *Diez minutos*. – 3 febrero 2006. – № 2.841. – 94 p.
27. *Diez minutos*. – 10 febrero 2006. – № 2.842. – 93 p.